

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญร็อด ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปผล ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของสุเราะฮ์อัลหุญร็อด
2. เพื่อศึกษาความหมาย และความสำคัญของหลักจริยธรรมในสุเราะฮ์ อัลหุญร็อด
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญร็อด

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงความเป็นมาของสุเราะฮ์อัลหุญร็อด
2. ได้ทราบถึงความหมายและความสำคัญของหลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญร็อด
3. ได้ทราบถึงรายละเอียดของหลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญร็อด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Discriptive Research)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมหนังสือ ตำราและเอกสารต่างๆ ของนักวิชาการในอดีตและปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในสุเราะฮ์ อัลหุญร็อต
2. รวบรวมหนังสือ ตำราและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของนักอรรถาธิบายอัลกุรอานหรือผู้รายงานหะดีษที่เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมทัศนะต่างๆ ของบรรดาอุลามะฮ์ (นักปราชญ์) ที่ได้อธิบายอายะฮ์เกี่ยวกับหลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญร็อต
4. รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อทีละขั้นตอนตามที่ได้เขียนไว้ในสารบัญ

3. การจัดกระทำข้อมูล

เพื่อศึกษาอัลกุรอานและหะดีษ ตลอดจนทัศนะอุลามะฮ์ (นักปราชญ์) แล้วได้แยกข้อมูลต่างๆ ออกเป็นหมวดๆ ตามหลักจริยธรรมที่กล่าวไว้ในสุเราะฮ์อัลหุญร็อต ได้แก่

1. การไม่ล่าหน้าท่านเราะฮ์สูล ﷺ ในกิจการงานต่าง ๆ
2. การไม่พูดเสียดแทงต่อหน้าท่านเราะฮ์สูล ﷺ
3. การไม่ส่งเสียงรบกวนท่านเราะฮ์สูล ﷺ ในเวลาที่ไม่เหมาะสม
4. การไม่หลงเชื่อข่าวจากคนที่กระทำบาป (ฟาสีก)
5. การเชื่อฟังต่อท่านเราะฮ์สูล ﷺ และรักในความศรัทธา
6. การไกล่เกลี่ยและการประนีประนอม เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทกันในหมู่ผู้ศรัทธา
7. การไม่เยาะเย้ยซึ่งกันและกัน การไม่ตำหนิตัวเอง และการไม่เรียกขานกันด้วยฉายาที่เจ้าตัวไม่ชอบ
8. การไม่สงสัยผู้อื่นในทางที่ไม่ดี การไม่สอดแนม และการไม่นินทาซึ่งกันและกัน
9. การสร้างความรู้จักกันในหมู่มุสลิมด้วยกัน
10. การเสียดสีในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ การมีสัจจะในคำพูดและการกระทำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับอัลกุรอาน ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภายในและภายนอกโดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

หลักการตีฟซีร

ผู้วิจัยจะใช้หลักการตีฟซีรบิดมะฆูร หมายถึง การอธิบายอัลกุรอานโดยการยึดเอาหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดในการอธิบาย

หลักการหะดีษ

ผู้วิจัยจะยึดหะดีษเศาะหียะ¹ และหะดีษหะสัน² เท่านั้นในการประกอบการอธิบาย เพื่อยืนยันในความถูกต้อง ส่วนหะดีษญะอียะ³ นั้นจะใช้อ้างอิงเฉพาะบางกรณีเท่านั้น ในขณะที่หะดีษเมฆูอู⁴ นั้นจะไม่ใช้ในการอ้างอิงไม่ว่าในกรณีใดๆ ทั้งสิ้น ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อมีการขัดแย้งกันระหว่างหะดีษด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านเนื้อหา หรือระดับของหะดีษ ผู้วิจัยจะยึดเอาหะดีษที่มีระดับเหนือกว่าเสมอ

หลักการฟิกฮฺ

ในการอธิบายอายะฮฺที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะใช้หลักการฟิกฮฺประกอบการวิจัยด้วย

ทัศนะนักวิชาการ (อุลามะฮฺ)

ทัศนะของอุลามะฮฺที่มีความเห็นตรงกัน หรือมีเพียงทัศนะเดียว ผู้วิจัยจะถือว่า เป็นทัศนะที่ถูกต้อง

ส่วนทัศนะอุลามะฮฺที่มีความเห็นขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะยึดทัศนะที่มีหลักฐานชัดเจนที่สุดมายืนยัน

¹ หมายถึง หะดีษที่มีสายรายงานติดต่อกัน ผู้รายงานเป็นผู้มีคุณธรรม มีความจำดีเยี่ยม (จำด้วยใจ และจำด้วยการจดบันทึก) ตั้งแต่ผู้รายงานคนแรกจนถึงท่านเราะสูล ﷺ ไม่มีความบกพร่อง และขัดแย้งกับลักษณะของหะดีษที่มีความเชื่อถือได้มากกว่า

² อัลสุยฎีย์ กล่าวว่า ความหมายของหะดีษหะสันกับหะดีษเศาะหียะนั้นเหมือนกันทุกอย่าง นอกจากในเรื่องของความจำเท่านั้นที่หะดีษหะสันจะดีกว่า

³ หมายถึง หะดีษที่ขาดเงื่อนไขประการหนึ่ง ประการใด หรือหลายประการอันเป็นที่ยอมรับจากชนิดของหะดีษเศาะหียะและหะดีษหะสัน

⁴ หมายถึง คำพูดที่กล่าวอ้าง หรืออุตริซึนมา นอกเหนือจากคำกล่าวของท่านเราะสูล ﷺ

ในกรณีที่ทัศนคติต่างกันก็มีหลักฐานมายืนยัน ผู้วิจัยจะเลือกเอาทัศนคติที่เห็นว่ามีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ของอายะฮุมมากที่สุด

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญรูด สรุปได้ดังนี้

ลักษณะของสังคมตัวอย่าง หรือสังคมที่เต็มไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรมที่งดงาม เคยเกิดขึ้นมาแล้วในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้คนในสังคมสามารถที่จะอยู่ด้วยกันได้โดยที่ไม่มีความหวาดระแวงใดๆ ทั้งสิ้น รู้ลึกถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางบรรยากาศแห่งความเป็นพี่น้องกัน มีการตักเตือนซึ่งกันและกันในความดีงาม ด้วยความบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง แต่ความสงบสุขในวิถีเหล่านั้น ไซ้ว่าจะสร้างกันได้หรือเกิดขึ้นได้ในช่วงเวลาแค่ข้ามคืน ไซ้ว่าจะเกิดขึ้นได้ด้วยความบังเอิญ แต่ทุกอย่างมีที่มาและมีสาเหตุ เริ่มจากความพยายามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หลังจากที่ได้รับคำสั่งจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ให้ทำการเผยแผ่อิสลามแก่มนุษยชาติ เปรียบได้ดั่งการปลูกต้นไม้ ที่เริ่มต้นจากการคัดเลือกเมล็ดพันธ์ เลือกพื้นที่ใช้ในการเพาะปลูก ดั่งการคัดเลือกท่านเราะฮ์ฮูตในการเป็นตัวแทนของพระองค์ในการเผยแผ่ และเลือกดินแดนแถบอารเบียเป็นพื้นที่ในการทำงานอิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากนั้นก็ต้องคอยหมั่นรดน้ำพรวนดิน เอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ จนต้นไม้ค่อยๆ เติบโตใหญ่ หยั่งรากลึกลงไปในพื้นที่ดินเพื่อเป็นฐานอันมั่นคงให้กับลำต้น กิ่งก้านสาขาที่แตกยอดออกหน่อ ชูใบสูงขึ้นไปในฟากฟ้า ทำสายลมและแสงแดด ในที่สุดก็เป็นต้นไม้ใหญ่ที่มีรากฐานอันสมบูรณ์และแข็งแรงมีลำต้นและกิ่งก้านสาขาที่สูงตระหง่าน สง่าผ่าเผย เหมือนดั่งการทำงานเผยแผ่ของท่านเราะฮ์ฮูต ﷺ ที่ต้องคอยเอาใจใส่ดูแล ปลูกฝังหลักการยึดมั่นให้มั่นคง หยั่งรากลงไปในพื้นที่อย่างแท้จริง ต้องคอยประคับประคองให้ทางเดินอยู่บนเส้นทางที่พระองค์ ﷻ ทรงพอใจ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของอิสลาม บอกเล่าเรื่องราวแห่งการศรัทธาต่อผู้คน คนแล้วคนเล่า วันแล้ววันเล่า ต้องอดทน ต้องพบกับอุปสรรคการกีดกัน ขัดขวาง แต่ด้วยความมุ่งมั่น ด้วยความบริสุทธิ์ใจและระบบการบริหารจัดการที่สมบูรณ์แบบ ทำให้อิสลามจึงสามารถตระหง่านอยู่บนหน้าแผ่นดินของพระองค์ได้อย่างตระหงาย สง่าผ่าเผย แต่กว่าจะมาถึงวันนี้ได้อิสลามก็เริ่มจากการพยายามอย่างสม่ำเสมอของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และผู้ที่ร่วมแนวทางกับท่าน คือบรรดาเศาะหาบะฮ์ ต้องมีความมุมานะอดทนอย่างยาวนานในการที่จะเปลี่ยนแปลง ตกแต่ง จัดเกล้า เพื่อนำพาคนรุ่นใหม่สู่การสร้างสังคมใหม่ ต้องพบกับอุปสรรค ความยากลำบาก การทดสอบต่างๆ นานา เกือบเกี่ยวสิ่งเหล่านั้นมาเป็นบทเรียน เพื่อการก้าวข้ามที่รัดกุม สุขุมและมีสมาธิ ภายใต้การดูแล และการช่วยเหลือของพระองค์ ที่ได้ทรง

ประทานแนวทางสว่างแก่กลุ่มสายเลือดใหม่ โดยมีอัลกุรอานเป็นทางนำ ชี้ทางสว่าง ประคับประคองชีวิตของพวกเขาให้ก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างมั่นคงและมั่นใจ กอปรกับความตั้งใจ ที่มั่นคงและเด็ดเดี่ยวของพวกเขา ในการที่จะนำแสงสว่างจากพระองค์สู่มนุษยชาติอย่างแท้จริง เส้นทางของพวกเขาถึงแม้จะลำบาก ขรุขระและยุ่งยากอย่างแสนสาหัส แต่ด้วยความศรัทธาที่แน่ว แน่ พวกเขาก็ได้รับการช่วยเหลือจากพระองค์อย่างสม่ำเสมอ การสร้างชนรุ่นใหม่ที่มีพลังการ ศรัทธาที่มั่นคง ภายใต้ทางนำของอัลกุรอาน ก็ค่อยๆ ได้รับการตอบรับจากสังคมรอบข้างมากขึ้นเรื่อยๆ ทุกอย่างจึงเริ่มเป็นไปในทางที่ดีขึ้น บรรยากาศรอบข้างเริ่มเป็นใจมากขึ้น ผู้คนเริ่มเห็นถึง ความมูมานะและศีลธรรมที่พวกเขานำพา แสงสว่างแห่งอิสลามก็เริ่มสว่างมากขึ้นเรื่อยๆ จนใน ที่สุดอิสลามก็เป็นที่ยอมรับแก่ผู้คนรอบข้าง มีผู้คนมากมายหลั่งไหล เข้าสู่ศาสนาอิสลาม สังคม ตัวอย่างที่มีแต่ความดีงามก็เกิดขึ้นมาเป็นจริงขึ้นมาในประวัติศาสตร์ของโลกมนุษย์ เป็นสังคมที่ไม่ มีสังคมไหนสามารถที่จะเลียนแบบได้ หรือสร้างผู้คนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างนี้มาก่อน ในอดีต และคงจะไม่มีสังคมที่เทียบพร้อมอย่างนี้อีกแล้วในอนาคตเช่นกันเป็นสังคมต้นแบบอย่าง แท้จริง

สาระที่สำคัญของการสร้างสังคม จึงเริ่มต้นจากสร้างผู้คนในสังคมให้ศรัทธาใน พระผู้เป็นเจ้าของเขา มีคุณธรรม และจริยธรรมที่ดี เคารพในสิทธิที่มีต่อกัน ตั้งตนอยู่บนพื้นฐานแห่งความ ดีงาม รักใคร่ปรองดอง สามัคคี เหมือนดังที่พระองค์ทรงตรัสไว้ถึงจริยธรรมบางส่วนในซูเราะฮ์ อัลหุญร็อตที่ได้กล่าวมาแล้ว ท่ามกลางสังคมยุคปัจจุบันที่เศรษฐกิจ หรือเงินทองกำลังครอบงำ จิตใจของมนุษย์ เป็นกลไกขับเคลื่อนวิถีชีวิต สร้างความชอบธรรมให้กับตัวเอง เครือญาติและพวก พ้องเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทอง หลักคุณธรรมและหลักจริยธรรมที่มนุษย์พึงควรมีต่อกัน เริ่ม เลื่อนหายจากสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งไปกว่านั้น ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็ดูเหมือนว่า ยิ่งมาตอกย้ำให้มนุษย์หันห่างออกจากคุณธรรมมากยิ่งขึ้นไปอีก ความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี ไม่ได้ช่วยให้จิตใจของมนุษย์เจริญรุ่งเรือง หรือสูงส่งเหมือนวัตถุเลยแม้แต่น้อย แต่กลับยิ่งทำให้จิตใจ ตกต่ำลงไปเรื่อยๆ หลายคนหลงคิดว่า ความสุขของชีวิตที่แท้จริงคือ การได้ครอบครองทรัพย์สิน สมบัติที่มากมาย การมีบิรวารคอยอารักขาดูแล หรือการมียศตำแหน่งที่ใหญ่โต เป็นต้น โดยลืมไป ว่าแท้ที่จริงแล้ว สิ่งเหล่านั้นไม่มีอะไรที่จริงยั่งยืน ทุกอย่างจะจบสิ้นและตกไปเป็นของผู้อื่นเมื่อเรา ตายจากไป การศรัทธาต่อพระองค์ ﷻ ศรัทธาต่อคัมภีร์ของพระองค์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดาเราะสูล ของพระองค์ ดำรง ยึดมั่นอยู่ในความศรัทธา เพียรพยายาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำพาชีวิตสู่ เส้นทางศรัทธาที่แท้จริง นั่นแหละคือเป้าหมายของชีวิตที่แท้จริง สิ่งเหล่านี้จะติดตามตัวของ มนุษย์ไปจนถึงวันแห่งการตัดสิน วันที่ทุกคนต้องพึ่งตนเองและการงานที่ดีที่เคยปฏิบัติไว้ในขณะที่ ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น .

สุเราะฮ์อัลหุญรูด ได้สร้างเกราะป้องกันให้กับบรรดามุสลิมและผู้ศรัทธาด้วยเกราะป้องกันที่ประเสริฐเป็นอย่างยิ่ง เป็นเสมือนกำแพงที่ปกป้องวิถีชีวิตของผู้ศรัทธาออกจากสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาจากสังคมภายนอก แนะนำ สั่งสอนผู้ศรัทธาให้ดำรงตนอยู่ในจริยธรรมที่ดี สร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ศรัทธาด้วยกันและผู้คนให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของแต่ละคน เคารพในเกียรติแห่งความเป็นมนุษย์ และความมีอิสระในการใช้ชีวิตในสังคม ไม่เยาะเย้ย ลบหลู่ เบียดเบียน ถูกเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในสังคม เมื่อทุกคนต่างรู้หน้าที่ของตัวเองว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อจะได้เป็นคนดีมีจริยธรรมในสังคม เคารพในความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์มนุษย์ หยิบยั้นไม่ตรีจิตและรอยยิ้มให้แก่กันด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ เชื่อว่าสังคมคงได้เห็นอะไรดีๆ เกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย

จากบรรดาคุณลักษณะต่างๆ ที่ระบุอยู่ในสุเราะฮ์อัลหุญรูด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการขัดเกลาผู้ศรัทธาและผู้คนในสังคมให้อยู่ในจริยธรรมที่ดี ซึ่งจริยธรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนสามารถที่จะปฏิบัติได้เลยในทันที ไม่ใช่สิ่งที่อยู่เกินเลยความสามารถของมนุษย์ และหากสังคมใด หรือใครได้ปฏิบัติในคุณลักษณะต่างๆ เหล่านั้น ผลที่จะติดตามมาก็ย่อมเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมอย่างแน่นอน เพราะคุณลักษณะเหล่านั้นคือ ความจริง ที่เคยเกิดขึ้นจริงๆ และสามารถที่จะปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่ความเพ้อฝัน หรือจินตนาการในอากาศที่ไม่สามารถจับต้องได้ และเมื่อได้ปฏิบัติในจริยธรรมเหล่านั้นอย่างจริงจังและบริสุทธิ์ใจ ผลแห่งความดีงามก็จะได้รับจริงๆ เช่นกัน จึงอยู่ที่ว่า ผู้ปฏิบัตินั้นจะมีความจริงใจในการปฏิบัติแค่ไหนเท่านั้นเอง

ในช่วงแรกของสุเราะฮ์หากพิจารณาจะพบว่า เป็นการบอกถึงจริยธรรมระหว่างผู้สร้างกับผู้ถูกสร้าง ซึ่งแต่ละส่วนก็จำเป็นที่จะต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง ฐานะของตนเอง ฐันทบาทของตนเอง ว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรในฐานะที่เป็นผู้ถูกสร้าง เมื่อแต่ละส่วนต่างก็เข้าใจกัน การเหลื่อมล้ำกันในหน้าที่รับผิดชอบก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อมีความบกพร่องในหน้าที่ก็สามารถที่จะรู้ได้ในทันทีว่าบกพร่องที่ส่วนไหน และสามารถที่จะแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวได้ตรงจุดและทันทั่วทั้งที่

ในช่วงต่อมา ก็เป็นการบอกกล่าวถึงจริยธรรมที่บรรดาผู้ศรัทธาควรปฏิบัติต่อผู้ศรัทธาด้วยกันและต่อบุคคลทั่วไปในสังคม พระองค์ ﷺ ทรงตรัสถึงคุณลักษณะต่างๆ ที่ไม่ดี ที่บรรดาผู้ศรัทธาและทุกๆ คนในสังคมต้องพยายามห่างไกลเอาไว้ มนุษย์แต่ละคนนั้นมีสิทธิอันชอบธรรมในการที่จะดำเนินชีวิตตามที่ตัวเองปรารถนา เกียรติแห่งความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนก็เท่าเทียมกัน ห้ามมิให้ทำลายหรือละเมิดสิทธิอันชอบธรรมดังกล่าว อาจจะใช้การดูถูกเหยียดหยามเยาะเย้ย ถากถาง อิจฉาริษยา กล่าวหา ใส่ร้าย สงสัยกันในทางที่ไม่ดี ซอกแซก สอดส่อง แสวงหา

ความลับของผู้อื่นแล้วนำมาเปิดเผยต่อสาธารณชน และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนไปทำลายเกียรติของผู้อื่น สิทธิอันชอบธรรมต่างๆ ถูกละเมิด วิถีแห่งการดำเนินชีวิตต้องประสบกับความยุ่งยากและลำบาก ต้องระมัดระวังกับการถูกคิดตาม ไม่มีความสุขอันชอบธรรมในการเป็นอยู่ในสังคม

ต่อมา พระองค์ ﷺ ก็ทรงบอกกล่าวมนุษย์ถึงที่มาหรือต้นกำเนิดรากเหง้าของพวกเขาที่แท้จริงว่ามาจากไหน อันเนื่องจากการลิขิตอนิสิตซึ่งกันและกัน ทะเลาะเบาะแว้ง แดกออกเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นก๊ก เป็นเหล่า หลงภูมิใจอยู่ในชาติพันธุ์ ภาษาสื่อสารของตนเอง ดูถูกชนชาติอื่นเหยียดหยามสีผิว เกิดสงคราม เช่นฆ่าซึ่งกันและกัน เพียงเพื่อเหตุผลเล็กๆ น้อยๆ เมื่อมนุษย์ตกอยู่ในวังวนแห่งการอิจจาริษา ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอารมณ์ใฝ่ต่ำ การที่พระองค์ทรงตั้งเตือนพวกเขาทั้งหมดให้ได้รับรู้ว่า แท้จริงแล้ว พวกเขาทั้งหมดนั้นมาจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน มาจากต้นตระกูลเดียวกัน เป็นพี่น้องกัน ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะทำให้พวกเขาต้องทะเลาะเบาะแว้ง รุกรานซึ่งกันและกัน ความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม สีผิว ขนบธรรมเนียมประเพณีและเชื้อชาติ ไม่ใช่เพื่อการอวดดีใฝ่กันหรือข่มเหงซึ่งกันและกัน แต่เพื่อการรู้จักกัน สามัคคีปรองดองกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ความหลากหลายทางสังคมคือความสวยงาม คือความสร้างสรรค์ที่วิจิตรเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นพระองค์ก็ทรงบอกกล่าวถึงบรรพตฐานแห่งความมีเกียรติของมนุษย์ว่าวัดกันที่ส่วนไหน จากสังคมมนุษย์ที่แข่งขันกันในเรื่องของการสะสมทรัพย์สินเงินทอง แข่งขันกันในเรื่องเกียรติยศ ยศถาบรรดาศักดิ์ ครอบครัวยศตระกูลที่ใหญ่โต เชื้อสาย ชาติพันธุ์ ภาษา สีผิว และอื่นๆ แต่พระองค์กลับทรงตรัสถึงบรรพตฐานแห่งเกียรติยศอันแท้จริงของมนุษย์ ณ ที่อัลลอฮ์ ﷻ นั้น ไม่ได้อยู่ในบรรดาสิ่งเหล่านั้น แต่อยู่ที่การยำเกรงต่อพระองค์ ผู้ใดมีความยำเกรงต่อพระองค์มาก เขาก็มีเกียรติ ณ ที่พระองค์มาก ผู้ใดมีความยำเกรงต่อพระองค์น้อย เขาก็มีเกียรติ ณ ที่พระองค์น้อยเป็นเงาตามตัวไปด้วย และผู้ใดไม่มีความยำเกรงต่อพระองค์เลย เขาก็ไม่มีเกียรติต่อพระองค์เลยเช่นกัน จากจุดนี้เป็นที่สังเกตว่า บทสรุปของพระองค์ในเรื่องเกียรติของมนุษย์นั้นอาจจะดูสั้นและกระต๊อคเป็นอย่างมาก แต่ก็ครอบคลุมไปด้วยเนื้อหาสาระที่มากมาย เป็นการบอกแก่นมนุษย์ชาติว่า ต่อให้พวกเขามีอำนาจบาดใหญ่ ครอบครองทรัพย์สมบัติมากมายขนาดไหน แต่หากไร้ซึ่งความยำเกรงที่มีต่อพระองค์ พวกเขา ก็ไม่มีค่าอะไรเลย ณ ที่อัลลอฮ์ ﷻ เพราะฉะนั้นพึงระวังเอาไว้ให้ดี อย่าหลงระเหิงอยู่บนความสุขแห่งอำนาจ และทรัพย์สมบัติ จนละเลยถึงการศรัทธาและความยำเกรงที่มีต่อพระองค์ ดังตัวอย่างจากประชาชาติก่อนๆ มากมายที่หลงไหลในอำนาจ มีความสุขอยู่บนกองเงินกองทอง จนลืมพระองค์ มีหน้าซึ้งยังทรยศต่อพระองค์ ทำลายในอำนาจของพระองค์ สุดท้ายพวกเขาก็จบชีวิตลงด้วยการถูกลงโทษอันเจ็บปวดจากพระองค์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ต่อมาพระองค์ก็ตรัสถึงนิยามของคำว่ามุสลิม และคำว่า การศรัทธา เพราะมีอาหรับกลุ่มหนึ่งมาแอบอ้างตนกับท่านเราะซูล ﷺ ว่า พวกเขาได้ศรัทธาแล้ว เพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ใน

บางสิ่งบางอย่าง ทั้งๆ ที่โดยความเป็นจริงแล้ว พวกเขายังมีได้ศรัทธาเลย พวกเขาเพียงแค่เป็นมุสลิมเท่านั้น พระองค์ตรัสถึงแก่นแท้ของพวกเขาให้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับทราบ จากนั้นท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ทรงบอกกล่าวแก่พวกเขาให้ได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริงของคำว่า การนับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) นั่นคืออะไร และคำว่า การศรัทธา (อิมาน) นั่นคืออะไร และอะไรคือความแตกต่างระหว่างคำทั้งสองคำนี้ เพื่อว่าพวกเขาและประชาชาติยุคต่อๆ ไปจะได้ไม่เข้าใจผิดในคำทั้งสองนี้ และเพื่อจะได้ไม่มีการแอบอ้างกันอีกในเรื่องราวดังกล่าว

พระองค์ ﷺ ทรงจบสุเราะฮ์ ด้วยการตรัสถึงความประเสริฐของการเสียดสละทรัพย์สินและร่างกายเพื่อแนวทางของพระองค์ ﷺ ไม่มีการสงสัยในการศรัทธาที่มีต่อพระองค์ ﷺ เมื่อหัวใจใสสะอาด ปราศจากจุดดำแห่งความเลวร้าย การสนองตอบในพระบัญชาแห่งพระองค์ ﷺ จึงเป็นเรื่องที่ง่ายดาย และเมื่อทุกอย่างดำเนินไปในเส้นทางที่พระองค์ ﷺ ทรงพอพระทัย มนุษย์ก็จะได้รับซึ่งเกียรติยศที่ดีที่สุดและสูงส่งที่สุดจากพระองค์ ﷺ นั่นก็คือ ความยำเกรงอย่างบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ ﷺ.

5.2 การอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า คุณลักษณะจริยธรรมต่าง ๆ ที่ระบุอยู่ในสุเราะฮ์อัลหุญร็อตที่ผู้วิจัยนำเสนอในบทที่ 4 นั้นแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับหลักคำสอนของอัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารที่เกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งคุณลักษณะจริยธรรมดังกล่าวออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. การมีจริยธรรมต่ออัลลอฮ์และเราะฮ์สูล
2. การมีจริยธรรมต่อมนุษย์ด้วยกัน

ผู้วิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายผลแต่ละหัวข้อดังนี้

1. จริยธรรมต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สูล ﷺ

จากการศึกษาวิจัยในสุเราะฮ์อัลหุญร็อตพบว่า พระองค์ทรงตรัสถึงอายะฮ์ที่เกี่ยวกับการมีจริยธรรมต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สูลของพระองค์เอาไว้หลายอายะฮ์ด้วยกัน ซึ่งแต่ละอายะฮ์ก็จะมีรูปแบบในการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเป็นแรงจูงใจและสร้างอรรถรสแห่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1.2 การไม่ล้าหน้าต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุล ﷺ

การล้าหน้าต่ออัลลอฮ์ ﷻ และท่านเราะสุล ﷺ นั้นมีนักปราชญ์มุสลิมมากมายที่ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ซึ่งมีเนื้อหาที่หลากหลายด้วยกัน เช่น Abubakr bin ‘Arbiy กล่าวว่า คำว่าห้ามล้าหน้าต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในที่นี้หมายถึง ห้ามกระทำหรือพูดในสิ่งที่ขัดแย้งกับท่านเราะสุล พร้อมกับยอมรับและปฏิบัติตามท่าน(al-Anṣariy , 1984 : 250) มนุษย์นั้นหากไม่มีสิ่งที่พึงพิงทางจิตใจก็มักจะชอบทำอะไรที่มันเป็นความชอบของอารมณ์อันใฝ่ต่ำ ดำเนินชีวิตอยู่ท่านกลางสังคมด้วยความว่างเปล่าทางจิตใจ สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง หากคำตอบให้กับชีวิตของตัวเองไม่ได้สุดท้ายก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของชัฏฏอน โดยไม่รู้ตัว ภาวะที่พึงพิงทางจิตใจของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมันคือคำตอบการหาทางออกให้กับชีวิต และเป็นสิ่งที่พึงพิงใจไม่ให้เกิดความท้อแท้ ยามเมื่อชีวิตต้องพบกับการทดสอบ ความยุ่งยากและลำบาก โดยอุปนิสัยอันบริสุทธิ์ของมนุษย์แล้ว ทุกคนต้องการพระเจ้า เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อชีวิตต้องประสบกับภาวะแห่งความยุ่งยาก ลำบาก สิ่งที่มีมนุษย์ส่วนมากแสวงหาด้วยสติปัญญาจริงๆ ของมนุษย์คือ พระเจ้า ดังนั้น อัลลอฮ์ ﷻ จึงเป็นคำตอบเดียวและคำตอบสุดท้ายสำหรับการแสวงหาพระเจ้าของมนุษย์ และเพื่อการมีชีวิตที่ดีในโลกหน้าอันสถาพร .

หลักธรรม คำสั่งสอนของพระองค์นั้น เป็นหลักคำสอนเพื่อผลประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นทางนำเพื่อการมีชีวิตที่ดีท่ามกลางสังคมที่หลากหลายของผู้คน มิใช่เพื่อการบีบบังคับ ทรมาน ให้ชีวิตต้องตกอยู่แต่ในความทุกข์ยาก มุสลิมที่มีความยำเกรง และศรัทธามั่นต่อพระองค์จึงต้องยึดถือในหลักคำสอนของพระองค์เป็นอันดับแรก เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมีท่านเราะสุลเป็นแบบอย่างให้ปฏิบัติตาม หลักคำสอนบางอย่างอาจไม่เป็นที่ชอบใจ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความต้องการของอารมณ์ใฝ่ต่ำ จึงควรมีการวิเคราะห์ พิจารณาอย่างละเอียด ที่สุดแล้วจะพบว่าทุกคำสอนล้วนยังประโยชน์กลับสู่ตัวของมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างจากหลักคำสอนที่สอดคล้องกับอารมณ์ ยิ่งวิเคราะห์ในหลักคำสอนของพระองค์ลึกเท่าไร ก็จะยิ่งพบกับความง่ายดายและมหัศจรรย์แห่งความรอบรู้มากเท่านั้น และทำให้รับรู้ว่าคำตอบที่ดีที่สุดในการหาทางออกให้กับชีวิตทั้งหมดนั้น มีอยู่ครบถ้วนทุกคำตอบในหลักคำสอนของอิสลาม ดังนั้นผู้ศรัทธาทั้งหลายจึงไม่มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการที่จะไปล้าหน้าต่อพระองค์และเราะสุลของพระองค์ในทุกๆ การงาน ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณยาและยังไม่เหมาะสมยิ่งขึ้นไปอีก หากการงานนั้นเป็นการงานที่เกี่ยวข้องกับวันอาคิเราะฮ์ หากมีความสงสัยในการงานใดๆ ก็ให้ถามท่านเราะสุล อยู่ารับรื้อนกระทำโดยพลการด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการ เพราะอาจทำให้ผลของคุณงามความดีต่างๆ ต้องถูกลบล้างไปก็ได้

การห้ามจากการล้าหน้าต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮูต จึงไม่ได้มีความหมายแค่การห้ามจากการปฏิบัติที่พระองค์ทรงตรัสไว้เท่านั้น แต่ผลจากการห้ามของพระองค์ในการล้าหน้าต่อพระองค์และเราะฮูตของพระองค์ จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของบรรดาผู้ศรัทธาดำรงอยู่ในสังคมด้วยความเป็นสุข มีชีวิตที่ดี เป็นที่รักใคร่ของคนรอบข้าง และที่ดีที่สุดคือ เป็นที่รักของพระองค์และเราะฮูตของพระองค์ .

1.2 การไม่พูดเสียงดังต่อหน้าท่านเราะฮูต ﷻ

เราะฮูตคือ ต้นแบบของมุสลิมและบรรดาผู้ศรัทธา ในการที่จะเจริญรอยตามท่าน วิถีการดำเนินชีวิตของท่านคือ ที่มาหรือคำอธิบายของบทบัญญัติต่างๆ จากพระองค์ และท่านคือแบบอย่างที่ดีงามแก่นมนุษยชาติทั้งมวล พระองค์ตรัสว่า :

(21 :)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะฮูตของพระองค์อัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว¹ สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และวันอาคีเราะฮ์และรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก”.

(อัลอะหฺซาบ : 21)

ท่านถูกส่งมาเพื่อชี้ทางที่เที่ยงตรงแก่บรรดามนุษยชาติ เป็นผู้นำที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอย่างแท้จริง การเป็นอยู่ของท่านก็ปฏิบัติสัมพันธ์อยู่กับบรรดาเศาะหาบะฮ์ มีช่วงเวลาแห่งการเรียน การสอน พุดคุย สนทนาร่วมกัน และกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมายในแต่ละวัน เนื่องจากช่วงเวลาของบรรดาเศาะหาบะฮ์ส่วนมากหมดไปกับการติดตาม รับฟังคำสั่งสอนจากท่านเราะฮูต ความบกพร่องหรือผิดพลาดจึงอาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพุดคุยสนทนากัน .

ในทัศนะของอัลลอฮ์ ﷻ แล้ว ท่านเราะฮูตคือ ผู้ที่ปราศจากมลทินทั้งมวล (มะอฺฮูม) เป็นผู้นำแห่งมนุษยชาติจนถึงวันสิ้นโลก ตำแหน่งของท่านจึงยิ่งใหญ่และมีเกียรติเป็น

¹ คือ แบบฉบับอันสูงส่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามในทุกคำพูด การปฏิบัติ และสถานะ เพราะท่านเราะฮูต ﷻ ได้พุดและปฏิบัติตามอารมณฺ์ หากแต่เป็นวะฮฺยู(วิวรณ์)และการประทานให้ลงมา

อย่างยิ่ง การที่ผู้ใดจะสนทนากับท่านจึงควรเป็นการสนทนาที่เพียบพร้อมไปด้วยการอ่อนน้อม ถ่อมตน สุภาพ อ่อนโยน อย่าได้พูดเสียงดังเกินเสียงของท่านเมื่อขณะสนทนากับท่าน อย่าได้หันหลังให้กับท่านเมื่อท่านสนทนาด้วย และเมื่อท่านถามในสิ่งใดๆ ก็จงตอบอย่าเดินหนีหรือหันหลังให้กับท่าน เพราะมันเป็นการเสียมารยาทต่อท่านเป็นอย่างมาก จงอย่านำเอามารยาทในการสนทนา ระหว่างพวกเจ้าด้วยกันมาใช้กับท่านเราะสุลเป็นอันขาด เพราะอาจเป็นที่มาของการสูญเสียวีรยะมัลล ที่ตั้งงามที่เคยปฏิบัติมา โดยที่พวกเจ้าไม่รู้ตัว สิ่งนี้นับว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว และควรระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพราะการงานใดก็ตามที่มนุษย์รู้สึกถึงผลที่จะติดตามมาว่าเป็นอย่างไร มนุษย์ก็สามารถที่จะหาทางหรือมาตรการป้องกันได้ แต่การงานที่น่ากลัวที่สุดก็คือ การงานที่ทำลายมนุษย์โดยที่มนุษย์ไม่รู้สึกรู้สีกตัว เมื่อมนุษย์ไม่รู้สึกรู้สีกตัว มนุษย์ก็ไม่ได้คิดที่จะหาแนวทางป้องกันและแก้ไข รู้ตัวอีกทีก็เมื่อทุกอย่างถูกลบล้างไปหมดแล้ว ขอพระองค์ทรงคุ้มครองให้มนุษย์ปลอดภัยจากสิ่งที่ไม่ดีดังกล่าวด้วยเทอญ .

1.3 การไม่เรียกขานท่านเราะสุล ﷺ ด้วยชื่อของท่านเพียงอย่างเดียว

โดยปกติแล้วการเรียกชื่อเมื่อยามสนทนากัน เป็นการบ่งบอกถึงความสนิทสนม ใกล้ชิดกัน และอยู่ในฐานะที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันของกลุ่มสนทนา แต่สำหรับผู้ที่มิมีฐานะสูงกว่า การที่เรียกชื่อของเขาในขณะที่สนทนาด้วยกัน ถือว่าเป็นการเสียมารยาทอย่างยิ่ง เป็นการบ่งบอกถึงการไม่รู้จักกาลเทศะ และไม่ให้เกิดจิตต่อเขา ในขณะที่หากเขาเรียกชื่อของเรา ความหมายก็จะต่างออกไป เพราะนั่นเป็นการบ่งบอกถึงความเมตตาของเขามีต่อเรา บ่งบอกถึงความใกล้ชิดและความเป็นกันเอง นี่คือการขาดโดยทั่วไปที่ดำเนินอยู่ในสังคม แต่สำหรับท่าน เราะสุลแล้ว การปฏิบัติต่อท่าน ยังต้องเพิ่มความระมัดระวังในการสนทนากับท่านมากยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากว่าเกียรติและความสูงส่งของท่านนั้น ไม่ได้มีเพียงในสายตาของมนุษย์เท่านั้น แต่ในทัศนะของอัลลอฮ์ ﷻ ท่านก็เป็นเราะสุลที่มีเกียรติที่สุดเช่นกัน การสนทนากับท่านจึงควรอยู่ในกรอบ ขอบเขตที่พระองค์ทรงตรัสเอาไว้ อย่าได้สนทนากับท่านเราะสุลเหมือนกับที่พวกท่านสนทนากัน ดังที่พระองค์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

...

(2 :)

ความว่า “...และอย่าพูดเสียงดังกับเขา (มุฮัมมัด) เยี่ยงการพูดเสียงดังของบางคนของพวกเจ้ากับอีกบางคน¹ เพราะ (เกรงว่า) การงานต่างๆ ของพวกเจ้าจะสูญเสียไป โดยที่พวกเจ้าไม่รู้สึกรู้ตัว” .

(อัลหุญร็อต : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 2)

พระองค์ตรัสว่า :

....

(63 :)

ความว่า “พวกเจ้าอย่าให้การร้องเรียกของเราะฮูลในหมู่พวกเจ้า เป็นเช่นเดียวกับการร้องเรียกในระหว่างพวกเจ้าด้วยกันเอง²....”

(อันนุร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 63)

ข้อแตกต่างอีกอย่างหนึ่งที่ควรระวังคือ หากเสียชีวิตด้วยการพูดเสียงดังต่อผู้ที่อยู่ในฐานะทางสังคมที่สูงกว่า (ในสายตาของมนุษย์) ก็อาจถูกตำหนิ จากคนรอบข้าง หรือไม่ก็อาจถูกลงโทษทางวินัย เมื่อช่วงเวลาหนึ่งผ่านไปทุกอย่างก็สิ้นสุด แต่หากเสียชีวิตต่อท่านเราะฮูลด้วยการพูดเสียงดัง หรือเรียกชื่อของท่านในขณะที่สนทนากัน ไม่เพียงแต่ถูกตำหนิจากคนรอบข้าง แต่อัลลอฮ์ก็ยังว่ากล่าวตำหนิเอาไว้อีกด้วยว่า “เกรงว่าการทำงานต่างๆ ของเจ้าจะสูญเสียไปโดยที่พวกเจ้าไม่รู้สึกรู้ตัว” กระบวนการที่จะติดตามมาหลังจากนี้ก็คือ การขออภัยโทษต่อพระองค์ รีบกลับตัว ก่อนที่คุณงามความดีต่างๆ ที่อุตสาหะกระทำสั่งสมมาจะถูกกลบฝังไปโดยที่ไม่รู้ตัว .

1.4 การไม่ส่งเสียงรบกวนท่านเราะฮูล ﷺ ในเวลาที่ไม่เหมาะสม

ที่ผ่านมาผู้วิจัยกล่าวถึงการพูดเสียงดังต่อหน้าท่านเราะฮูล ﷺ และการเรียกท่านเมื่อยามสนทนากับท่านว่าเป็นการเสียชีวิตแล้ว แต่การส่งเสียงรบกวนท่านในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม ถือว่าเป็นการเสียชีวิตยิ่งกว่าที่กล่าวมาเสียอีก ถึงขนาดที่พระองค์ตรัสตำหนิค่อนข้างรุนแรงถึงผลของการกระทำดังกล่าวว่า เป็นการกระทำของผู้ที่เบาปัญญาหรือไม่ใช้สติปัญญา .

¹ คือ ขณะที่พวกท่านพูดกับท่านนบี อย่ายกเสียงให้ดังเหมือนกับที่พวกท่านพูดระหว่างกัน และอย่าเรียกท่านด้วยชื่อ หรือสมญาของท่านเหมือนกับพวกท่านเรียกระหว่างกัน เช่นเรียกท่านว่า โอ้มุฮัมมัด แต่งเรียกท่านว่า โอ้ท่านนบี โอ้ท่านเราะฮูล เป็นการยกย่องให้เกียรติแก่ท่าน .

² คือ อย่าเรียกท่านด้วยชื่อของท่าน เช่นเดียวกับที่พวกเจ้าเรียกกันในหมู่พวกเจ้า แต่งเรียกว่า โอ้ท่านนบีของอัลลอฮ์ โอ้ท่านเราะฮูลของอัลลอฮ์ ﷺ เป็นการให้เกียรติแก่ท่าน ยกย่องท่าน .

ในแง่ของการดำเนินชีวิตแล้ว ท่านเราะสุล ﷺ ก็ไม่ต่างจากมนุษย์ทั่วไป ท่านต้องรับประทานเมื่อหิว ท่านต้องดื่มเมื่อกระหาย ท่านต้องพักผ่อนเมื่อยามเมื่อยล้า ฯลฯ และท่านก็ต้องการช่วงเวลาบางส่วนเพื่อความเป็นส่วนตัวของท่าน ในการที่จะอิมานะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ หรือพักผ่อนอยู่กับครอบครัวของท่าน ฯลฯ โดยธรรมดาแล้วช่วงเวลาที่เป็นส่วนตัวของท่านนั้นก็เล็กน้อยอยู่แล้ว เนื่องจากภาระหน้าที่ของท่านที่ต้องเรียกร้อง เชิญชวนผู้คนสู่อิสลาม แต่แล้วในช่วงเวลาที่เป็นส่วนตัวของท่านที่เล็กน้อยก็กลับถูกรบกวนด้วยผู้คนจำนวนหนึ่ง ซึ่งหวังในผลประโยชน์จากการเข้ารับอิสลามของพวกเขา (คือบะนิตะมีม) มาเรียกท่านเราะสุลในช่วงเวลาที่ผู้คนส่วนใหญ่ ซึ่งรวมถึงท่านเราะสุลด้วยกำลังพักผ่อน จากการเสียมารยาทของพวกเขาจึงเป็นที่มาของการตัดเตือนจากพระองค์ว่า เป็นการกระทำของผู้ที่ไม่ใช้สติปัญญา และทางออกที่ดีที่สุดสำหรับพวกเขาในการนี้ก็คือ การอดทน และรอจนกว่าท่านเราะสุลจะออกมา จากอาเยฮ์นี้ นักปราชญ์ส่วนหนึ่งได้ให้ทัศนะว่า การห้ามจากการรบกวนในเวลาที่ไม่เหมาะสมนี้ ใช่ว่าเฉพาะแต่ท่านเราะสุลเท่านั้นที่พระองค์ทรงห้าม แต่ให้ความหมายที่รวมไปถึงบรรดาปวงปราชญ์มุสลิมด้วย .

1.5 การเชื่อฟังต่อท่านเราะสุล ﷺ

มีอาเยฮ์อัลกุรอาน และหะดีษมากมายที่บ่งบอกถึงการเชื่อฟังต่อท่านเราะสุล เพราะผู้ที่มีคุณสมบัติ ความเหมาะสมครบถ้วน ที่ควรค่าแก่การปฏิบัติตามแล้ว ท่านเราะสุลถือว่าเหมาะสมที่สุด ทั้งในแง่ของบุคลิกที่สง่างาม ความไว้วางใจ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อทุกๆ คน ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเด็ดขาดและเด็ดเดี่ยว หรือความยุติธรรม ฯลฯ ท่านถูกส่งมาเพื่อการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง แบบอย่าง วิถีการดำเนินชีวิตของท่านคือ แบบอย่างที่มนุษย์ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ และที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ หากมีการวิเคราะห์อย่างละเอียด จะพบว่าในทุกๆ สิ่งที่ท่านปฏิบัติและสั่งใช้ให้ประชาชาติของท่านปฏิบัติ นั้น จะแฝงไปด้วยคุณประโยชน์อันมากมายทั้งต่อตัวเองและสังคมรอบข้าง และสิ่งที่ท่านห้ามก็เช่นกัน หากวิเคราะห์ห้กันอย่างละเอียดก็จะพบถึงอันตรายและสิ่งที่เป็นโทษแฝงอยู่อย่างมากมายเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษที่จะตามมาในวันอาคิเราะฮ์

สาระสำคัญของการเชื่อฟังต่อท่านเราะสุลก็คือ การเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ นั่นเอง เพราะทุกๆ อริยาบถของท่านเราะสุล ﷺ นั้น ไม่ว่าในส่วนของการพูดและการกระทำ ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่มาจากพระองค์ทั้งสิ้น พระองค์ตรัสว่า :

(4-3 :)

ความว่า “และเขามิได้พูดตามอารมณ์ (3) สิ่ง (ที่เขาพูด) นั้นมิใช่อื่นใด
นอกจากเป็นวะหุญที่ถูกประทานลงมา¹ (4)”

(อัลนัจม : 3-4)

บรรดามุสลิมและผู้ศรัทธาจึงมีต้นแบบเคียงเท่านั้นที่ต้องปฏิบัติตาม และใครก็ตามที่สามารถเลียนแบบต้นแบบนี้ได้มากเท่าไรก็เป็นการบ่งบอกถึงผลแห่งความสำเร็จของเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

2. จริยธรรมต่อมนุษย์ด้วยกัน

การอยู่ในสังคมถือเป็นความจำเป็นของมนุษย์ทุกๆ คน และสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำรงอยู่ในสังคมมีความสันติ สงบสุข ก็คือการมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีต่อกัน จากการวิจัยในสุเราะฮ์อัลหุญร็อตพบว่า มีบางคุณลักษณะที่ใครหลีกเลี่ยง เขาก็จะพบกับความสุขในชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขที่แท้จริง คุณลักษณะเหล่านั้นคือ

2.1 การไม่หลงเชื่อข่าวจากคนที่กระทำบาป (ฟาลิก)

วิเคราะห์จากความหมายของอายะฮ์นี้ “หากคนชั่วนำข่าวใดๆ มาแจ้งแก่พวกเจ้า พวกเจ้าก็จงสอบสวนให้แน่ชัด” พระองค์ทรงสั่งให้มีการสอบสวนในข่าวสารต่างๆ ที่นำมาโดยคนที่กระทำบาป (ฟาลิก) เนื่องจากผู้ที่เป็นคนฟาลิกนั้น มีความเป็นไปได้ที่เขาจะเป็นคนที่โกหกหรือพูดเท็จ แจ้งข่าวเท็จ กระบวนการนี้จะยอมรับหรือเชื่อในข่าวสารที่พวกเขานำมา จึงต้องมีการสอบสวนก่อน ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนที่ดีและรอบคอบ ในขณะที่หากมองในมุมกลับก็จะได้อีกความหมายหนึ่ง นั่นก็คือ หากผู้ที่นำข่าวมาบอกเป็นผู้ศรัทธา ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องสอบสวน สามารถที่จะรับข่าวสารได้ในทันที เพราะผู้ที่ศรัทธานั้นถือว่าเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ และไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนในข้อเท็จจริงของข่าวเหมือนอย่างคนฟาลิก

ในอีกมุมหนึ่งของความหมายจากคำตรัสของพระองค์ ที่ควรนำมาพิจารณา ไคร์ครวญ นั่นก็คือ คำตรัสที่ว่า “พวกเจ้าจงสอบสวนให้แน่ชัด” พระองค์มิได้ทรงสั่งให้รับหรือปฏิเสธข่าวสารในทันที แต่อนุญาตให้มีการสอบสวนก่อน เป็นการบ่งบอกถึงความปราดเปรื่องและความรอบคอบ เพราะเป็นไปได้ว่า ผู้ที่เป็นคนฟาลิกนั้น ไซ้ว่าทุกคนพูดเท็จ โกหกเสมอไป การมอง

¹ อัลกุรอานเป็นวะหุญที่ถูกประทานลงมาให้แก่มุฮัมมัด ดังนั้นสิ่งที่เขาพูดและเรียกร้องเชิญชวน และสิ่งที่เขาปฏิบัตินั้นเป็นวะหุญที่ถูกประทานลงมาให้แก่เขา

ว่าคนฟาสติกทุกคนเป็นคนไม่ดีทั้งหมดก็ดูจะไม่เป็นธรรมกับพวกเขามากเกินไป เนื่องจากว่ายังมีคนฟาสติกอีกจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้ที่มีสัจจะและสามารถไว้วางใจได้

ดังนั้น หากมุสลิมตัดขาดจากคนฟาสติกในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของข่าวสาร ก็อาจทำให้มุสลิมต้องสูญเสียแหล่งข่าวที่สำคัญๆ ไปก็ได้ เมื่อได้รับข่าวมาก็อย่าเพิ่งใจร้อนรีบตัดสิน แต่จงไตร่ตรอง สอบสวน หาข้อเท็จจริงให้แน่ชัด เพราะมีฉะนั้นอาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกอยู่ในความลำบาก จากการถูกกล่าวหา ไร้ความได้ เพื่อความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายในการรับรายงานข่าว การสอบสวนทุกๆ ข่าว ที่ผ่านเข้ามาจึงเป็นทางเลือกสายกลางที่ถูกต้องและเป็นธรรมที่สุด

2.2 การไกล่เกลี่ย ประนีประนอม

จากการวิจัยในความหมายของที่เกิดขึ้นจะพบว่า การทะเลาะเบาะแว้งนั้นเกิดขึ้นในหมู่ผู้ศรัทธา การทะเลาะเบาะแว้งจึงเป็นเรื่องที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในทุกๆ สังคม ด้วยสาเหตุที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป เมื่อเกิดเหตุการณ์ทะเลาะเบาะแว้งกัน ก็จำเป็นที่จะต้องมีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมกัน เพื่อให้เกิดการสามัคคี ประองคองกัน จากผู้นำหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินปัญหาได้ สารสำคัญของ การประนีประนอมก็คือความยุติธรรม ผู้นำต้องยึดเอาความยุติธรรมเป็นที่ตั้งในการแก้ปัญหาหรือประนีประนอม เพราะหากขาดซึ่งความยุติธรรม ปัญหาต่างๆ ก็อาจจะลุกลาม บานปลาย กลายเป็นเรื่องใหญ่ได้ การไกล่เกลี่ยจึงไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ต้องใช้หลักการเหตุผล วาทศิลป์ในการไกล่เกลี่ย และใจที่มีความเป็นกลางซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก แต่พระองค์ก็ได้ทรงให้กำลังใจและบอกกล่าวถึงผลตอบแทนที่จะตามมาจากความทุ่มเทในการไกล่เกลี่ยของพวกเขา พระองค์ทรงตรัสว่า :

(114 :)

ความว่า “ไม่มีความดีใดๆ ในการพุดชุบชิบอันมากมายของพวกเขา นอกจากผู้ที่ใช้ให้ทำทาน หรือให้ทำสิ่งที่ดีงามหรือให้ประนีประนอมระหว่างผู้คนเท่านั้น และผู้ใดกระทำได้กล่าว เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ ﷻ แล้วเราจะให้แก่เขาซึ่งรางวัลอันใหญ่หลวง”.

(อันนิสาอ : 114)

จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยนั้นคือ เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่เพื่อผลประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่หากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งคือสิ่งที่ไม่ยินยอมที่จะประนีประนอม ก็อนุญาตให้ทำการปราบปรามได้ จนกว่าพวกเขาจะกลับไปสู่การตอบรับบทบัญญัติจากอัลลอฮฺ ﷻ และเมื่อทั้งสองกลุ่มยินยอมที่จะไกล่เกลี่ยประนีประนอม ขั้นตอนต่อมาก็คือ การตัดสินปัญหา ซึ่งก็จำเป็นต้องกระทำด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง อย่าเอาอารมณ์ ผลประโยชน์และสายสัมพันธ์ทางเครือญาติมาเป็นอุปสรรคในการให้ความยุติธรรมกับผู้ที่จะควรจะได้รับ เมื่อปัญหาทุกอย่างคลี่คลาย ความสงบสุขก็จะคืนสู่สังคมอย่างแน่นอน

2.3 การไม่เยาะเย้ยซึ่งกันและกัน

การเยาะเย้ยกันนั้นมักจะเกิดขึ้นกับบุคคล หรือสังคมที่มีความแตกต่างกันในภาพภายนอก อย่างเช่นรูปร่างหน้าตา ฐานะทางสังคม ความร่ำรวย ฯลฯ และสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ดังที่พระองค์ทรงตรัสเอาไว้ว่า :

....

(11 :)

ความว่า “ โอ้ศรัทธาชนทั้งหลาย ชนกลุ่มหนึ่งอย่าได้เยาะเย้ยชนอีกกลุ่มหนึ่ง บางทีชนกลุ่มที่ถูกเยาะเย้ยนั้นจะดีกว่าชนกลุ่มที่เยาะเย้ย และสตรีกลุ่มหนึ่งอย่าได้เยาะเย้ยสตรีอีกกลุ่มหนึ่ง บางทีกลุ่มสตรีที่ถูกเยาะเย้ยจะดีกว่ากลุ่มที่เยาะเย้ย ” .

(อัลหุญร้อต : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 11)

แต่พระองค์ก็ได้สะกิดเตือนแก่ผู้ที่ชอบเยาะเย้ยผู้อื่นด้วยสำนวนที่กินใจเป็นอย่างยิ่งว่า ระวังให้ดีเพราะผู้ที่ถูกเยาะเย้ยนั้นอาจจะดีกว่าผู้เยาะเย้ยก็ได้ ฉะนั้นหากคิดที่จะเยาะเย้ยใคร ก็ขอให้คิดใคร่ครวญอย่างละเอียด เพราะหากเขามีดีมากกว่า คนที่อับอายก็คือผู้ที่เยาะเย้ย

ในอีกมุมหนึ่งของการเยาะเย้ยนั้นก็คือ ส่วนมากแล้วจะเกิดขึ้นในกลุ่มเพศเดียวกัน อย่างเช่นผู้ชายก็จะเยาะเย้ยกันในหมู่ผู้ชาย และผู้หญิงก็จะเยาะเย้ยกันในหมู่ผู้หญิง จะไม่ค่อยมีการเยาะเย้ยต่างเพศกัน อย่างเช่นผู้ชายเยาะเย้ยผู้หญิง หรือผู้หญิงเยาะเย้ยผู้ชาย เพราะทำให้มีความรู้สึกว่ามี ความแตกต่างกันมากจนเกินไปในแง่ของสรีระ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบและที่สำคัญ

ผู้ชายส่วนมากจะมองผู้หญิงด้วยภาพลักษณ์ที่ดี เป็นตัวแทนของความอ่อนโยนและความสวยงาม จึงไม่เหมาะที่จะไปสร้างความลำบากใจให้กับพวกนาง ในขณะที่ผู้หญิงก็มองผู้ชายในภาพลักษณ์ที่มีความเข้มแข็ง มีความเป็นผู้นำ ชื่นชมและให้เกียรติในความเป็นผู้นำ จึงไม่เหมาะที่จะไปเยาะเย้ย และสร้างความลำบากใจให้กับพวกเขา ทั้งนี้ คุณลักษณะนี้ก็ไม่ควรให้มีแก่ผู้ใด หรือสังคมใด เพราะมันคือสิ่งที่ทำลายกลไกอันดีงามของสังคมให้หมดสิ้นไป .

2.4 การไม่ตำหนิตัวเอง

การตำหนิตัวคือการดูถูก การทำร้ายด้วยวาจาและการเปิดเผยความลับของผู้อื่นในขณะที่เจ้าตัวเขาไม่อยู่ การตำหนิก็เป็นส่วนหนึ่งจากความหมายของการดูถูกเช่นกัน และเป็นคุณลักษณะที่บรรดามุสลิมและบรรดาผู้ศรัทธาควรระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงตรัสว่า “จงอย่าตำหนิตัวเอง” ความหมายที่แท้จริงของอายะฮ์นี้ก็คือ จงอย่าตำหนิผู้อื่น เพราะการตำหนิผู้อื่นนั้นก็ไม่ต่างกับการตำหนิตัวเอง เนื่องจากโดยข้อเท็จจริงแล้ว มุสลิมนั้นคือ เรือนร่างอันเดียวกัน ความรู้สึกเดียวกัน และในแง่ของการปฏิบัติ การตำหนิผู้อื่นในทางที่ไม่ดีนั้น ก็เป็นคุณลักษณะของคน ฟาสิกและมุนาฟิก (หน้าไหว้หลังหลอก) ดังที่พระองค์^๑ทรงตรัสว่า :

(58 :)

ความว่า “และในหมู่พวกเขานั้นมีผู้ที่ตำหนิเจ้าในเรื่องสิ่งบริจาคน^๑ ถ้าหากพวกเขาได้รับจากสิ่งบริจาค่นั้นพวกเขาก็ยินดี และหากพวกเขามีได้รับจากสิ่งบริจาค่นั้น ทันใดพวกเขาก็โกรธ”.

(อัตเตาบะฮ์ :58)

พระองค์ตรัสว่า :

(79 :)

¹ หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินส่วนชะกาต

ความว่า “พวกที่ดำเนิน¹ บรรดาผู้ที่สมัครใจจากหมู่ผู้ศรัทธาในการบริจาทาน² และดำเนินผู้ที่ไม่พบสิ่งใด (จะบริจาท) นอกจากค่าแรงงานอันเล็กน้อยของพวกเขา แล้วเย้ยหยันพวกเขา³ นั้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงเย้ยหยันพวกเขา⁴ แล้ว และสำหรับพวกเขานั้นคือการลงโทษอันเจ็บแสบ”.

(อัลเตาบะฮ์ : 79)

จากความหมายของสองอายะฮ์นี้ พอจะสรุปได้ว่า การดำเนินผู้อื่น เป็นคุณสมบัติของคนมุนาฟิก เมื่อพวกเขาเห็นบรรดาผู้ศรัทธาบริจาทานมาก พวกเขาก็ยินดี เพราะได้รับผลประโยชน์จากการบริจาทนั้นด้วย แต่เมื่อเห็นผู้ศรัทธาบริจาทน้อยและพวกเขาไม่ได้รับประโยชน์จากการบริจาทนั้น พวกเขาก็ดำเนิน เยาะเย้ย แล้วถามว่าพระองค์จะให้อะไรแก่ท่านจากการบริจาทที่เล็กน้อยแค่นี้ เพื่อความสงบสุขในการเป็นอยู่ของบรรดาผู้ศรัทธา จึงสมควรหลีกเลี่ยงการดำเนินกัน เพราะมันไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรเลย ยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินผู้อื่นก็คือการดำเนินตัวเองนั่นเอง

2.5 การไม่เรียกขานกันด้วยฉายาที่เจ้าตัวไม่ชอบ

ในยุคก่อนอิสลามนั้นผู้ที่มีฐานะทางสังคมส่วนมากก็จะมีฉายากัน เพื่อบ่งบอกถึงเกียรติทางสังคมและเป็นความภาคภูมิใจในเจ้าตัวของเขาเองการตั้งฉายากันจึงแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันในยุคนั้น การตั้งฉายานั้นส่วนมากแล้วจะมองหรือพิจารณาถึงความเหมาะสมในบุคลิกของคนๆ นั้นเป็นหลัก และชื่อของพวกเขาส่วนมากแล้วจะเป็นชื่อที่ดี ชื่อที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็ง ความร่ำรวย ความมีเกียรติ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็มีอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีเกียรติและยากจน พวกเขาก็จะถูกตั้งฉายาให้เช่นเดียวกัน แต่เป็นฉายาที่บ่งบอกถึงความต่ำต้อยและความยากจน ซึ่งเป็นชื่อที่โดยความเป็นจริงแล้วพวกเขานั้นรังเกียจและไม่ต้องการ เพราะด้วยฉายาของเขา ทำให้พวกเขาต้องอับอายและรู้สึกต่ำต้อย เมื่ออิสลามมาถึงพระองค์จึงทรงตรัสไม่ให้มีการเรียกขานกันด้วยชื่อฉายาที่เจ้าตัวไม่ชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขาได้รับอิสลาม และมีเศาะหาบะฮ์ ﷺ หลายท่านด้วยกันที่เมื่อเข้ารับอิสลามแล้ว ท่านเราะสูลก็ทรงเปลี่ยนชื่อฉายาใหม่ให้กับพวกเขา ด้วยชื่อที่ดีและสวยงามเป็นที่พึงพอใจแก่พวกเขา เนื่องจากสังคมอิสลามเป็นสังคมที่ดำรงอยู่บนความสุข หลักคำสอน

¹ คือ พวกมุนาฟิก

² คือ ดำเนินว่าบริจาทานเพื่อ โอ้อวด หันๆ ที่พวกเขาบริจาทด้วยความบริสุทธิ์ใจ และในการที่พวกเขาดำเนินนั้นก็ให้อะไรอื่น นอกจากความอิจฉาริษยาที่พวกเขาไม่สามารถจะกระทำได้ เพราะความตระหนี่

³ คือ พวกบริจาท

⁴ คือ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงตอบแทนการเย้ยหยันของพวกเขาแล้ว โดยให้พวกเขาเป็นผู้อับยศ

ต่างๆ จึงมุ่งเน้นไปที่วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งความสุข ทั้งปัจเจกบุคคลและสังคม สิ่งใดที่เป็นเหตุที่ทำให้สังคมต้องวุ่นวาย ก็เป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม อย่างการเรียกขานกันด้วยฉายาที่เจ้าตัวไม่ชอบ เป็นต้น .

2.6 การไม่สงสัยผู้อื่นในทางที่ไม่ดี

อิสลามเป็นศาสนาที่ให้การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและเกียรติของมนุษย์อย่างดีและเต็มรูปแบบที่สุด สิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงอยู่ในสังคมต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ดังนั้น การสงสัยกันในทางที่ไม่ดีต่อผู้อื่นจึงเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม พระองค์ทรงใช้คำว่า “จงห่างไกลจากส่วนใหญ่ของการสงสัย เพราะแท้จริงส่วนหนึ่งจากการสงสัยนั้นเป็นบาป” ในบรรดาการสงสัยนั้น ส่วนมากแล้วจะเป็นการสงสัยในเรื่องที่ไม่ดี จึงทำให้ผลของการสงสัยส่วนใหญ่่นั้นเป็นบาป ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีการสงสัยอีกส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนน้อยซึ่งเป็นการสงสัยในทางที่ดี การสงสัยในส่วนนี้จึงไม่เป็นบาป

จะเห็นได้ว่าอิสลามเปิดโอกาสให้มีการสงสัยได้ แต่ต้องเป็นไปในทางที่ดี เพราะจะได้เป็นตัวจรรโลงสังคมให้ดีขึ้น จิตใจจะได้ไม่ต้องหมกมุ่นอยู่กับการจับผิดผู้อื่น คอยเสาะแสวงหาความบกพร่องของผู้อื่น เพื่อที่จะได้อามาเปิดเผยให้สังคมได้รับรู้ สังคมที่ตกอยู่ภายใต้วังวนแห่งการไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน มีแต่ที่จะนำไปสู่ความหายนะเท่านั้น การตอบรับในพระคำรัสแห่งพระองค์ ดำเนินชีวิตตามเส้นทางที่พระองค์ทรงบัญญัติ อาจจะมีอุปสรรคบ้าง แต่ท้ายที่สุดเส้นทางนี้ก็นำพามนุษย์ไปสู่ความสำเร็จอย่างแน่นอน ทั้งโลกนี้และโลกหน้า .

2.7 การไม่สอดแนม

การไม่สอดแนมคือ การไม่เสาะแสวงหาความบกพร่องของมุสลิมด้วยกัน แล้วนำเอาข้อบกพร่องเหล่านั้นเปิดเผยให้สังคมรับรู้ จากการวิจัยพบว่า การสอดแนมคือผลพวงที่เกิดมาจากการสงสัยผู้อื่นในทางที่ไม่ดี จากนั้นก็จะตามติดด้วยการสอดแนมหาข้อบกพร่องเหล่านั้น เพื่อต้องการที่จะนำมาเผยแพร่ต่อสังคม ซึ่งตรงกันข้ามกับหลักคำสอนของอัลกุรอานที่ได้ให้การคุ้มครองเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกๆ คนเท่าเทียมกัน ห้ามมีการล่วงล้ำอิทธิปไตยของผู้อื่นด้วยความไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ต่อให้เป็นเรื่องของความมั่นคงก็ต้องดำรงอยู่บนขอบเขตและบทบัญญัติของอิสลาม อิสลามไม่สนับสนุนให้มีการสอดแนมด้วยเหตุผลเพียงแก่การสงสัยและหาความชอบในการสอดแนมหาความลับของผู้อื่น เพราะจะไปทำลายสิทธิขั้นพื้นฐานในการ

ดำเนินชีวิตของพวกเขา ความเป็นพี่น้องกันของมุสลิมนั้นถือว่ายิ่งใหญ่และสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สิ่งใดที่พอจะให้อภัยกันได้ก็ควรให้อภัยกัน สิ่งไม่ดีเล็กๆ น้อยๆ ก็พยายามมองข้าม เพราะหากมีแต่คำหยาบคายหรือพร่อง สอดแนมกันเอง จนทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีขึ้น และอาจทำให้เป็นต้นเหตุของการทะเลาะเบาะแว้ง มองกันด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตร สังคมอิสลามก็จะอ่อนแอ เพราะเกิดการแตกแยกกันภายใน อันเนื่องมาจากการสอดสายแสวงหาความผิดของกันและกัน และตีแผ่กระจายออกไป ให้สังคมภายนอกได้รับรู้ อิสลามจึงห้ามจากการสอดแนม และแสวงหาข้อบกพร่อง เพื่อต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งสายสัมพันธ์แห่งความเป็นพี่น้องกันในอิสลามให้คงอยู่อย่างแนบแน่นและมั่นคงตลอดไป

2.8 การไม่นินทาซึ่งกันและกัน

อิสลามสอนให้มุสลิมมีมารยาทที่ดีต่อกัน ด้วยการยึดมั่นในหลักคำสอนของพระองค์ ﷺ และแบบอย่างของท่านเราะสูล ﷺ มอบความรัก ความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อาเยฮฺฮุนีได้ทรงปรามถึงการดำเนินชีวิตในสังคมมุสลิม หลังจากนั้นก็ยังทรงเป็นรั้วคอยปกป้อง ค้ำกัน ดูแลเกียรติและสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของมนุษย์ และยังเป็นจริยธรรมอย่างหนึ่งที่หยั่งรากลึกกลงไปในจิตใจของมนุษย์ ท่านเราะสูลได้ทรงเน้นหนัก ตอกย้ำถึงจริยธรรมนี้เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของอัลกุรอาน ที่ทรงฉายให้เห็นถึงความรู้สึกสะอิดสะเอียนแก่ผู้ที่ตกอยู่ในหลุมพรางแห่งการนินทาที่น่าเกลียดเช่นนี้

มารยาทของอิสลามคือ การสอนให้ผู้ศรัทธามีจริยธรรมที่งดงาม ด้วยการยึดมั่นในหลักจริยธรรมด้วยการมอบความรัก ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จนทำให้สังคมของผู้ศรัทธามีความแข็งแกร่ง มั่นคง ปราศจากสิ่งเลวร้ายทั้งหลาย ทั้งหมด อาเยฮฺฮุนีได้บ่งบอกถึงอีกคุณลักษณะหนึ่งในสังคมที่ประเสริฐและมีเกียรติ (ของผู้ศรัทธา) โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงสิทธิส่วนบุคคล เกียรติและความเป็นอิสระของพวกเขา ในขณะที่ควบคู่ไปกับสิ่งเหล่านี้ก็คือ การอบรมสั่งสอนมนุษย์ให้รู้ว่า ทำอย่างไรถึงจะทำให้จิตใจของพวกเขา ความรู้สึกภายในของพวกเขา มีความสะอาด ด้วยถ้อยคำที่กินใจ ประทับใจและแปลกประหลาดใจเป็นอย่างยิ่ง อาเยฮฺฮุนีแนะนำถึง 3 แนวทางในการบ่งบอกถึงสิทธิของมุสลิมเกี่ยวกับการนินทาผู้อื่น ซึ่งจากการชี้แนะนี้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมมุสลิมที่แข็งแกร่งอยู่แล้วให้เข้มแข็งขึ้นไปอีก ก็คือ

1. การห่างไกลจากการสงสัยผู้อื่นในทางที่ไม่ดี และทำลายในทุกสิ่งทีพวกเขาพูด และกระทำ เพราะส่วนหนึ่งจากการสงสัยผู้อื่นในทางที่ไม่ดีนั้นเป็นบาปอย่างแน่นอน ดังนั้นจึงห่างไกลจากการสงสัยผู้อื่นในทางที่ไม่ดี

2. ห้ามจากการติดตาม สอดส่องหาข้อบกพร่องของผู้อื่น และการวิพากวิจารณ์อย่างเปิดเผยถึงความลับของผู้อื่น

3. ห้ามจากการแพร่กระจายการนิทาในหมู่มุสลิมด้วยกัน และไม่บอกต่อซึ่งกัน และกันจากสิ่งที่เจ้าตัวเขาไม่ชอบในการนิทาพวกเขา เพราะแท้จริงแล้ว พระองค์ทรงเปรียบเทียบผู้ที่นิทาผู้อื่นนั้น ด้วยการกินซากที่ตายแล้วของพี่น้องของตนเอง แน่หนอนที่สุดมันย่อมเป็นสิ่งทีสร้างความสะอิดสะเอียนแก่มนุษย์ทุกๆ คน.

หลังจากทีพระองค์ทรงห้ามจากพฤติกรรมในสิ่งดังกล่าวแล้ว พระองค์ก็ทรงตามติดด้วยความชัดเจนทีมาปลอบใจความรู้สึกด้วยการย้ำเกรงต่อพระองค์ ﷺ และบอกกล่าวแก่ผู้ประพฤติในสิ่งดังกล่าวให้รีบหันหน้าเข้าสู่การขอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อว่าพวกเขาจะได้รับ ความเมตตาจากพระองค์ ﷻ

การห้ามจากการนิทานี้ พระองค์ ﷻ ทรงตรัสทีพร้อมมาด้วยการมอง พิจารณาทีนำมาซึ่งความสะอิดสะเอียนถูกเหยียดหยาม แก่ผู้มีจิตใจทีหยาบคาย ความรู้สึกทีเยินชา นั่นก็คือทัศนวิสัย หรือการมองไปทีมนุษย์ทีกินเนื้อทีเป็นซากพี่น้องของเขาเองทีตายไปแล้ว หลังจากนั้นอัลกุรอานทีระบุทีถึงผลของการกระทำดังกล่าวว่า แท้จริงแล้ว พวกเขานั้นก็ย่อมรู้สึกสะอิดสะเอียนอย่างเป็นที่สุดกับการกระทำอย่างนั้น และนั่นแหละ พระองค์ทรงฉายภาพให้เห็นถึงความน่ารังเกียจของผู้ที่นิทาผู้อื่น .

2.9 การสร้างความรู้จักกันในกลุ่มมุสลิม

ความหมายของอายะฮ์นี้ก็คือ แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างทุกๆ คนมาจากบิดามารดาคนเดียวกัน มนุษย์ทุกคนจึงมีความเท่าเทียมกัน โดยพื้นฐาน หรือต้นกำเนิดและต้นตระกูลทีเหมือนกับทีพวกเขาเหมือนกันในแง่ของต้นกำเนิดจากพระองค์ผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกัน และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงสร้างพวกเขาให้เป็นกลุ่ม เป็นสังคม เป็นชุมชน เพื่อการทำความรู้จักซึ่งกันและกัน ในระหว่างเพื่อนบ้าน (บ้านใกล้เรือนเคียง) ทีอยู่ใกล้หรืออยู่ไกล จึงเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ จึงอย่าดูถูกผู้ใดก็ตามทีอื่นจากตระกูลของเรา มนุษย์นั้นไม่มีสิ่งใดนอกจากสิ่งทีเขาพยายามเท่านั้น การงานต่างๆ ของเขาก็จะกลับไปหาตัวของเขาเองและมันก็จะเป็นสิ่งทีทำให้เขาพอใจ หรือภาคภูมิใจ และการย้ำเกรงก็เป็นการพยายามจากมนุษย์เช่นกัน การย้ำเกรงทีเป็นจุด

ตัดสินถึงความเป็นบ่าวที่ดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นตาซังแห่งความดีงามในทัศนะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นเมื่อจะภาควงใจในสิ่งใดๆ สิ่งที่ดีควรภาควงใจมากที่สุด คือ การมีความยำเกรงอย่างแท้จริงต่อพระองค์ ﷻ เพราะสิ่งที่มีความประเสริฐ และมีเกียรติมากที่สุด ณ ที่พระองค์ ﷻ นั่นก็คือ การยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ในอายะฮ์ จากอายะฮ์นี้พระองค์ทรงให้ความกระจ่างถึงการห้ามจากการภาควงใจในวงศ์ตระกูล และพระองค์ทรงตรัสถึงแนวทางที่ถูกต้องในสิ่งที่ดีควรภาควงใจ พระองค์ยังทรงรอบรู้อย่างละเอียดถึงความเป็นไปของมนุษย์ทั้งหมด รู้ถึงการประพฤติต่างๆ ของพวกเขา และพระองค์จะทรงตอบแทนในพฤติกรรมหรือการกระทำของพวกเขา ดังนั้นจงกระทำหรือนำเสนอแต่เฉพาะการงานที่ดี อย่าไปหลงภาควงใจอยู่แต่เพียงวงศ์ตระกูลเพียงอย่างเดียว อิสลามเป็นศาสนาแห่งมนุษยชาติ เป็นศาสนาที่คงอยู่ตลอดไป (ตราบนานกาล) และจงรำลึกอยู่เสมอว่า บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหมดนั้นเป็นประชาชาติเดียวกัน เป็นเรือนร่างอันเดียวกัน เมื่ออวัยวะส่วนใดเจ็บ อวัยวะส่วนอื่นๆ ก็จะได้รับผลกระทบไปด้วย .

พระองค์ ﷻ ทรงตรัสถึงการสร้างลูกหลานอาดัมว่า มาจากต้นกำเนิดเดียวกันชนิดเดียวกันทั้งผู้ชายและผู้หญิง และทั้งหมดนั้นต้องกลับไปยัง (ต้นกำเนิดเดิม) คืออาดัมและหะวาอ์ แต่ทว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงทำให้กระจายออกมาจากทั้งสองด้วยผู้ชายและผู้หญิงที่มากมาย และแผ่กระจายออกไปและทำให้พวกเขาอยู่ด้วยกันเป็นก๊กเป็นเหล่า เป็นสังคม เป็นกลุ่มก้อนทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ เพื่อทั้งหมดจะได้ทำการรู้จักกัน ดังนั้น หากต่างคนต่างก็แยกตัวออกไปอยู่คนเดียวก็ไม่บรรลุเป้าหมาย (ที่พระองค์ทรงต้องการ) ดังกล่าว คือเป้าหมายแห่งการรู้จักกัน การรู้จักกันที่นำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การขยายเผ่าพันธุ์ การดำรงไว้ซึ่งเครือญาติและสิทธิต่างๆ ของเครือญาติ พระองค์ทรงสร้างบรรดามนุษย์มาให้เป็นกลุ่ม เป็นสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ และอื่นๆ จากการทำความรู้จักกัน และสืบทอดวงศ์ตระกูล แต่ผู้ที่มีเกียรติที่สุดคือผู้ที่ยำเกรงเท่านั้น (al-Sa'adiy ,1997 : 7/138) พระองค์ตรัสว่า :

....

(1 :)

ความว่า “มนุษย์ชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเขาเจ้าที่ได้บังเกิดพวกเขาจากชีวิตหนึ่ง¹ และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคุ้มครองของ

¹ คือ ท่านนบีนอาดัม ซึ่งเป็นมนุษย์คนแรกที่ถูกบังเกิดขึ้นจากดิน

เขา¹ และได้ทรงให้แพร่สะบัดไปจากทั้งสองนั้นซึ่งบรรดาชาย และ
บรรดาหญิงอันมากมาย....”

(อันนิสาอู : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 1)

จากอายะฮ์นี้ เป็นการยืนยันว่าการรู้จักกับต้นตระกูลเป็นหนึ่งในหลักคำสอนของ
บทบัญญัติอิสลาม เพราะพระองค์ทรงสร้างพวกเขาให้เป็นกลุ่มชน เป็นสังคมก็เพื่อเป้าประสงค์
ดังกล่าวเช่นกัน (al-Sa'adiy, 1997 : 7/139)

2.10 การเสียดสีในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ

ความหมายของอายะฮ์“แต่พวกเขาได้เสียดสี ต่อผู้คืนรรด้วยทรัพย์สินสมบัติของพวกเขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ” นี้ก็คือ พวกเขาคือผู้ที่ได้รวบรวมเอา
การศรัทธาต่อพระองค์และเราะฮ์ตุลของพระองค์ และการเสียดสีต่อผู้ในหนทางของพระองค์เข้า
ด้วยกัน ใครก็ตามที่ต่อสู้กับผู้ปฏิเสธ ก็เป็นการบ่งบอกถึงการมีความศรัทธาที่สมบูรณ์ในจิตใจ
เช่นกัน เพราะผู้ที่ทุ่มเท เสียดสีชักชวนผู้อื่นมาสู่อิสลาม ผู้การศรัทธาและปฏิบัติซึ่งบทบัญญัติของ
อิสลาม ดังนั้น การทุ่มเทของเขาให้กับตัวของเขาเองก็เป็นสิ่งที่สมควรกระทำมากขึ้นไปอีก ส่วนผู้ที่
ทุ่มเท เสียดสีไม่เต็มทีก็เป็นการบ่งบอกถึงความอ่อนแอในการศรัทธาของเขา (ที่มีต่อพระองค์
อัลลอฮ์ ﷻ) เช่นกัน พระองค์ทรงตั้งเงื่อนไขของการศรัทธาว่า ต้องเป็นการศรัทธาที่ไม่มีการเคลือบ
แคลงสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น เพราะการศรัทธาที่ยังประ โยชน์สูงสุดนั้นก็คือ การมีความมั่นใจที่มั่นคง
อย่างแท้จริง ในสิ่งที่พระองค์ทรงสั่งให้มีการศรัทธา โดยที่ไม่นำมาซึ่งการสงสัย ไม่ว่าจะในรูปแบบใด
ก็ตาม บรรดาผู้ศรัทธาที่อ้างตนว่าเป็นผู้ศรัทธาที่แท้จริงนั้นคือ ผู้ที่ยอมรับ (อย่างสิ้นเชิง) ในอัลลอฮ์
ﷻ และเราะฮ์ตุลของพระองค์ ยึดมั่นอยู่ในความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ ﷻ และเราะฮ์ตุลของ
พระองค์ด้วยความมั่นใจที่บริสุทธิ์และเปี่ยมล้น และการศรัทธาที่สมบูรณ์แบบจริงๆ (และพวกเขา
ไม่มีการเคลือบแคลงสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น) คือหลังจากนั้นพวกเขาก็ไม่มีการสงสัยใดๆ ไม่มีการกังวล
ใดๆ ในการศรัทธาของพวกเขา แต่กลับยิ่งเพิ่มความศรัทธาและความมั่นใจ (ในพระองค์) มากยิ่งขึ้น
และพวกเขาทุ่มเท ใช้จ่ายทรัพย์สินของพวกเขาอย่างริบเร่งในหนทางของพระองค์ ﷻ เพื่อหวังใน
ความพึงพอใจจากพระองค์ ﷻ.

อัลมาวาริดีย อัลบะเศาะรียี (al-Mawardiyy al-Baṣariyy) (nd : 5/338) ในทัศนะของ
นักวิชาการศาสนบัญญัติ กล่าวว่า ระหว่างอิสลามและอิมาน (ศรัทธา) นั้นในแง่ของหุกุม

¹ ได้ทรงให้พระนางหะวาว คู่ครองของท่านนบีอาดัมเกิดจากท่านนบีอาดัมเอง

(ข้อบัญญัติ) ถือว่าเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะความหมายของทั้งสองคำนี้ก็คือ การยอมรับ และการปฏิบัติตาม

แต่ที่มองว่า (สองคำนี้) มีความหมายที่ต่างกัน มีอยู่ 2 แนวคิดด้วยกัน

1. ความหมายเดิมของคำทั้งสองนี้แตกต่างกัน เพราะคำว่าอัลอิมาน () (การศรัทธา) นั้น แยกมาจากคำว่า อัลอัมน์ () ซึ่งแปลว่า ความปลอดภัย ในขณะที่คำว่าอิสลาม () นั้นแยกออกมาจากคำว่า อัลสลัม () แปลว่า ความสงบสุข

2. เป็นที่รู้จักกันว่าคำว่าอิสลามนั้น เป็นชื่อของศาสนาที่มีนบีมุฮัมมัดเป็นผู้เผยแผ่ แต่ว่าการศรัทธานั้นสามารถศรัทธาได้กับทุกๆ ศาสนา และก็ห้ามบรรดาชาวยะฮูดีและนัศรอเนียนในการกล่าวอ้างตัวเองว่าเป็นมุสลิม แต่ไม่เป็นที่ต้องห้ามที่พวกเขาจะเรียกตัวของพวกเขาว่าเป็นผู้ศรัทธา .

2.11 การมีสัจจะในคำพูดและการกระทำ

มีความสัจจริงในคุณลักษณะของผู้ที่มีการศรัทธา และรวมอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีการศรัทธา มิใช่ผู้ที่แอบอ้างถึงการเข้ารับอิสลามแต่เพียงภายนอกเท่านั้น หรือแอบอ้างว่าเป็นผู้ศรัทธา แต่กลับมีหัวใจที่ไม่สงบนิ่ง และไม่สามารถรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของการศรัทธาได้ และไม่สามารถที่จะปฏิบัติในพฤติกรรมของผู้ที่ศรัทธาได้

พวกเขามีความสัจจริงในการศรัทธาของพวกเขาและปฏิบัติเฉพาะการทำงานที่ดั่งงามแท้จริงแล้วความสัจจริงนั้นเป็นการอ้างที่ยิ่งใหญ่ในทุกๆ อย่างและต้องการหลักฐานหรือเหตุผลมายืนยันในความสัจจริงดังกล่าว แต่คำกล่าวอ้างที่ยิ่งใหญ่ยิ่งไปกว่านั้นอีกก็คือ การกล่าวอ้างเรื่องการศรัทธา (ที่แท้จริง) เพราะมันหมายถึง สิ่งที่จะนำไปสู่ความสุขสบาย ชัยชนะที่ถาวร และความสำเร็จที่อมตะตลอดกาล ดังนั้น ใครก็ตามที่แอบอ้างในสิ่งดังกล่าว (คือการสัจจริงและการศรัทธา) และได้ปฏิบัติตามหน้าทีนั้นอย่างเคร่งครัด สม่าเสมอ นั่นแหละจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเขาคือผู้ศรัทธาที่มีความสัจจริงอย่างแท้จริง แต่ทว่าหากใครไม่ปฏิบัติในแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ยืนยันเช่นกันว่า คำกล่าวอ้างของเขานั้นไม่เป็นความจริง ส่วนคำกล่าวอ้างของพวกเขาก็ไม่ยังประโยชน์ใดๆ แก่พวกเขาเลย เพราะแท้จริงแล้ว การศรัทธานั้นอยู่ในจิตใจ ไม่มีใครที่สามารถล่วงรู้ได้ นอกจากพระองค์เท่านั้น การดำรงมั่น หรือมั่นคงอยู่ในการศรัทธา หรือปฏิเสธการศรัทธา เป็นเรื่องของพระองค์ที่ทรงล่วงรู้ถึงสิ่งที่อยู่ในจิตใจ นั่นคือการแสดงออกมาซึ่งมารยาทที่ไม่ดี

ความหมายของอายะฮ์นี้ก็คือ การศรัทธาของพวกเขาไม่ใช่แค่การได้เข้ารับอิสลาม แต่ยังกลัวการออกสงครามและต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ อีกด้วย กระนั้น พวกเขาก็ยังหวังในการที่จะได้รับความช่วยเหลือ (จากท่านเราะสูล ﷺ) จากการเข้ารับอิสลามของพวกเขา .

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในสุเราะฮ์อัลหุญร็อต ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

สำหรับองค์กรศาสนาหรือองค์กรทั่วไป

1. ผู้นำองค์กรศาสนา ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะอิมาม เคาะฎิบ บิลาล และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการศึกษาหลักการอิสลามที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม โดยจัดให้มีการบรรยายธรรม เข้าค่าย ฝึกฝน และอบรม พร้อมการปฏิบัติจริงถึงรูปแบบจริยธรรมต่างๆ ที่เป็นหลักคำสอนของอิสลาม
2. มุสลิมควรให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ถึงการแสดงออกถึงจริยธรรมอิสลามที่ถูกต้อง สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระองค์ ﷺ และจริยวัตรของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

สำหรับการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยสุเราะฮ์นี้ในเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก ถึงจริยธรรมของท่านเราะสูล ﷺ ที่ระบุอยู่ในสุเราะฮ์อัลหุญร็อต โดยเลือกศึกษาในบางคุณลักษณะ อย่างเช่น การใกล้ชิดเกลี้ย การสร้างความสามัคคีกัน เมื่อมีการทะเลาะเบาะแว้งกัน เป็นต้น
2. ควรทำการวิจัยในเรื่องของความแตกต่างระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม กับผู้ศรัทธา
3. ควรทำการวิจัยสุเราะฮ์นี้ ถึงแนวทางการสร้างสังคมของท่านเราะสูล ﷺ จากหลักคำสอนในสุเราะฮ์อัลหุญร็อต .